

A bút is megszerették

Ismert mondás, hogy a bajok eredete rendszerint a kölcsönös határsértésekben keresendő. Márpedig elegendő, ha csak magunkban nézünk széjjel, mást sem látunk, mint határokat. A szabadságunk, a szabad akaratumk is egy korlát, hisz nem mindenre, csak egy valamire irányul, vonatkozik. Mennyivel inkább így van ez a (kül)világban, mely csakugyan átláthatatlan a határoktól. Nincs hát mit csodálni azon, hogy a háborút is a határsértés szüli. Micsoda szó! Háború... Ördögi. Démoni. Az ember magától nem képes rá. Az ember kevés hozzá. Odahaza, Magyarfaluban úgy tartja a hit, hogy az ördög nevének az emlegetése a lény megidézése. Akár dicsérik, akár káromolják, nyomban ott terem, ahol említik. Az okos ember ezért elkeresztelte nemtisztának, hogy ne ismerjen magára, amikor emlegetik. De így sem szerencsés sok időt fecsérelni reá, a lényeg az, hogy minden tisztátalanná válik, aminek köze van a nemtisztaéhoz. A háború is.

Valahogy soha nem volt kérdés számomra, hogy az élet igazi fészke a rom. Az élet a pusztulásba, a szenvedésbe húzódik vissza, a pompában, tombolásban, a boldogságban nem találja, csak keresi a helyét. Egyedül a halálban nem tudom meglátni az életet. Márpedig a háborúban pusztulás, szenvedés és sok-sok halál van. Világégésben világhalál. A háború ellentétes az élettel.

A háború férfiügy, amihez egy nő nem is érthet. A háború következményeinek a jelentős részét azonban mégis a nők szenvedik meg. Mi történik a hátszországban? A hátszországban éppúgy háború van, csak itt valamivel kegyetlenebb fegyvereket használnak: bú, bánat, gyász, magány és persze halál. Ebben a háborúban nem folyik vér, amikor kiálszik az élet. Itt a halál nem egy szerencsétlen pillanat. Hosszú és lassú eleven elégés. Itt nincsenek hősök, posztumusz előléptetések. Itt csak hontalan halál van. És élet. A hátszországban

tomboló halálban megjelenik az élet. Élet ott van, ahol nő is van.

Az emlékezéshez ismeretre, hagyományozódó élményekre van szükség, s micsoda szégyen, hogy nekem mindebből alig van valami is. Pedig dédapáim – Istenem, még az is megtörténhetett, hogy a magyar testvéreik elleni harcban – vesztették életüket az első világháborúban. Tanuld el Istentől a hallgatást! – mondták örökké a panaszkodónak, aki semmi egyébre nem használta szavát, mint a siránkozásra. Lehet, hogy a világháborút is így hallgatták el? Nem. Az történhetett, hogy a bút is megszerették, mert szokva voltak vele. A bút pedig nem elbeszéltek, hanem elénekeltek. Az éneket már nemigen lehet faggatni. Csak énekelni. Az énekek megéneklék, hogy '16-ban, Nagyboldogasszony napjának éjszakáján az ország minden templomában megkondították a harangokat. A nép a templomba tódult, aki férfinak született és elmúlt 16, azt a templomból ragadták ki. Az ellenszegülőt helyben főbe lőtték. Az apa, a testvér, a férj odalett, a falvakban jelentek a férfiak: a katonák. Lóháton, gyalogosan, feltarisznyázva. Erőben, rettegésben, megszállottan. És elkezdődött a háború. Mindenki tette a dolgát. A katonák éjjel gyilkoltak és (meg)haltak, a „civilék” nappal temettek és gyászoltak. Ki megmaradt, és járni is tudott, annak véres lett a talpa, akárhová lépett – összegzi az emlékezés a '16-os „verekedést”. Ez minden, ami a vérrel együtt csörgedez. Időtlenül. Emlékezésnek tán kevés, ellenben a félelemhez túlságosan is sok. Félek a háborútól. Ha próféta volnék, azt üzenném a hatalmasságoknak, ne sopánkodjanak afelett, hogy hatalmuk ideje elfolyik, mint a rosta likán a víz. A föld színén még nem hagytak senkit sem. Egész biztos, hogy számukra is tartogatnak egy békésebb helyet valahol. Ám minthogy nem vagyok próféta, csak azt motyoghatom önmagam megnyugtatóására, hogy bizony az életet

mindenki meg tudja rövidíteni, de megnyújtani egyedül csak az Isten. Valahogy így lehet a világ történetével is. Az ember rövidíti, az Isten nyújto-

gatja. Ki tudja miért és meddig? Egy biztos: előbbi istent játszik, utóbbi az Isten.

